

Življenje meniha Pavla

Hieronim je življenjepis Pavla, prvega hermita, napisal v letu 374 ali 375, medtem ko se je mudil v sirijski puščavi. Latinski spis, ki naj bi temeljil na grški predlogi, je edini vir za podrobnosti iz življenja tega svetnika.

1. Mnogi so bili pogosto v negotovosti, kateri izmed menihov je pred vsemi začel prebivati v puščavi. Nekateri so se vračali zelo daleč nazaj in začetke iskali pri svetem Eliju in Janezu. Zdi se, da je bil med njima Elija več kot menih; Janez pa je s svojim preroštvom začel, še preden se je sploh rodil. Drugi pa, in njihovo mnenje je splošno priznано, trdijo, da je začetnik takšnega načina življenja Antonij, kar je delno res. Samo delno namreč zato, ker ni bil sam pred vsemi, temveč so od njega prišle spodbude za vse.

Amatas in Makarij, Antonijeva učenca, prvi od njiju je učitelja tudi pokopal, še zdaj trdita, da je bil neki Pavel iz Teb na čelu tega gibanja, čeprav ne prvi, ki je nosil to ime. S tem mnenjem se strinjam tudi sam.

Nekateri, ki se jim zdi primerno, so širili takšne in temu podobne zgodbe, da je namreč živel v podzemni votlini in imel lase padajoče do tal; izmišljajo si mnoge neverjetne zgodbe, ki bi jih bilo odveč obravnavati. Niti se ne zdi vredno zavračati mnenja tistih, ki so lagali brez vsakega sramu,

Torej, ker so bile zgodbe o Antoniju tako pri Grkih kot pri Rimljanih že skrbno predane spominu, sem se odločil zapisati kratko zgodbo o Pavlu, o njegovem začetku in koncu. Bolj zato, ker so ga spregledali, kakor zaradi tega, ker bi zaupal v svoje sposobnosti. Kako je živel v srednjih letih ali katere Satanove zasede je prestal, pa se verjame, da ni izvedel še nihče.

2. V času preganjanj Decija in Valerijana, ko so v Rimu prelili blaženo kri Kornelija in v Kartagini Ciprijana, je mnoge cerkve v Egiptu in Tebaidi oplenila divja nevihta. Kristjani so tedaj molili zato, da bi bili zaradi svojega imena prebodeni z mečem. Zviti sovražnik pa je želel pobiti duše, ne teles. In kakor pravi sam Ciprijan, ki je trpel pod njegovimi rokami: "Tistim, ki so želeli umreti, niso dovolili, da bi bili pokončani." Da bi postala okrutnost sovražnika še bolj očitna, bom predstavil dva primera, ki sta še posebej vredna spomina.

3. Mučenca, stanovitnega v veri, zmagovalca tudi nad mučilnim konjičem in vročimi ploščami, je ukazal namazati z medom in ga položiti na žgoče sonce z rokami zvezanimi na hrbtu. Kakor da bi se tisti, ki je že prestal ognjen kotel, vdal pod želi muh.

Drugega, ki je bil v cvetu mladosti, je ukazal odpeljati v vrtove užitkov. Tam, med svetlo belimi lilijami in rdečimi vrtnicami, kjer se mimo z nežnim žuborenjem vije potok in se veter z blagim šelestenjem dotakne listja dreves, so ga prevrnili na iz puha narejeno posteljo, da pa se od tam ne bi mogel izviti, je ostal ujet z mičnimi vozli vencev. Ko se je od njega umaknilo vse (hudo), je prišla izredno lepa vlačuga. S pohotnimi objemi se je začela dotikati njegovega vratu, in, kar je že povedati greh, z rokami segati po njem, da bi med tem, ko je telo vzburla v naslado, lahko nečista zmagovalka doseгла svoj namen.

Kaj naj bi naredil Kristusov vojak, kam naj bi se obrnil? Mučenje ga ni premagalo, naslada ga je. Naposled je s pomočjo navdiha od zgoraj odgriznil košček jezika in ji ga plju-

nil v obraz, medtem ko ga je poljubljala. Tako je neznosna bolečina, ki je sledila, po-teptala občutek poženja.

4. Medtem ko so se takšne reči godile v spodnjem delu Tebaide, sta Pavel in njegova omožena sestra ostala brez obeh staršev. Star okoli šestnajst let je Pavel nasledil bogato dediščino. Bil je zelo izobražen tako v grških kakor tudi egipčanskih vedah, blagega značaja in z veliko ljubezni do Boga. In ko je zagr-mela nevihta preganjanj, je bil v zelo odročni hiši na samotnem.

Toda k čemu ne spodbudi človeških src sveta lakota po zlatu? Sestrin mož si je zaželel izdati tistega, ki bi ga moral skrivati. Od zločina ga niso odvrnile niti ženine solze niti krv-na vez niti Bog, ki od zgoraj vidi vse. Prišel je, vztrajal, deloval je kruto, a pod pretvezo pravičnosti.

5. Ko je izredno razumen mladenič to spoznal, se je zatekel v pustinje gora, da bi počakal na konec preganjanj in s tem obrnil nujo v voljo. Napredoval je polagoma, pogosto se je ustavljal, naposled pa je našel skalnato goro, ob vznožju katere je bila manjša votlina, ki jo je zapiral kamen.

Kamen je odstranil (tolikšna je namreč človeška želja spoznati skrito), znotraj pa opazil veliko avlo, ki je bila sicer odprta k nebu, a zastrta s staro palmo, ki je imela široko razprostrte veje. Zagledal je tudi zelo bister izvir; njegovo vodo je zunaj takoj pogoltnila ista zemlja, ki jo je rodila. Poleg tega je bilo v gorah, ki so polne votlin, mnogo mest, kjer je bilo mogoče prebivati. Na teh mestih so bila vidna že oguljena nakovala in kladiva za kovanje denarja. Egipčanska dela poročajo, da je bila na tem mestu skrivna kovnica denarja in to v času, ko je bil Antonij povezan s Kleopatrom.

6. In kot da bi bilo prebivališče dar od Boga, se je vanj zaljubil in tam prebil vse svoje življenje v molitvi in samoti. Hrano in oblačila mu je nudila palma. Da se ne bi komu

zdelo nemogoče, kličem za pričo Jezusa in njegove svete anjele. V tistem delu puščave, ki povezuje Sirijo s Saraceni, sem videl in še vedno vidim menihe, med katerimi je bil eden trideset let zaprt, živel pa je od ječmenovega kruha in blatne vode. Drugi se je v stari cisterni (ki jo v ljudskem jeziku Sirije imenujejo 'gubba') pri življenju ohranjal s petimi suhimi figami na dan. To se bo zdelo neverjetno tistim, ki ne verjamejo v besede, da je vse mogoče tistim, ki verujejo.

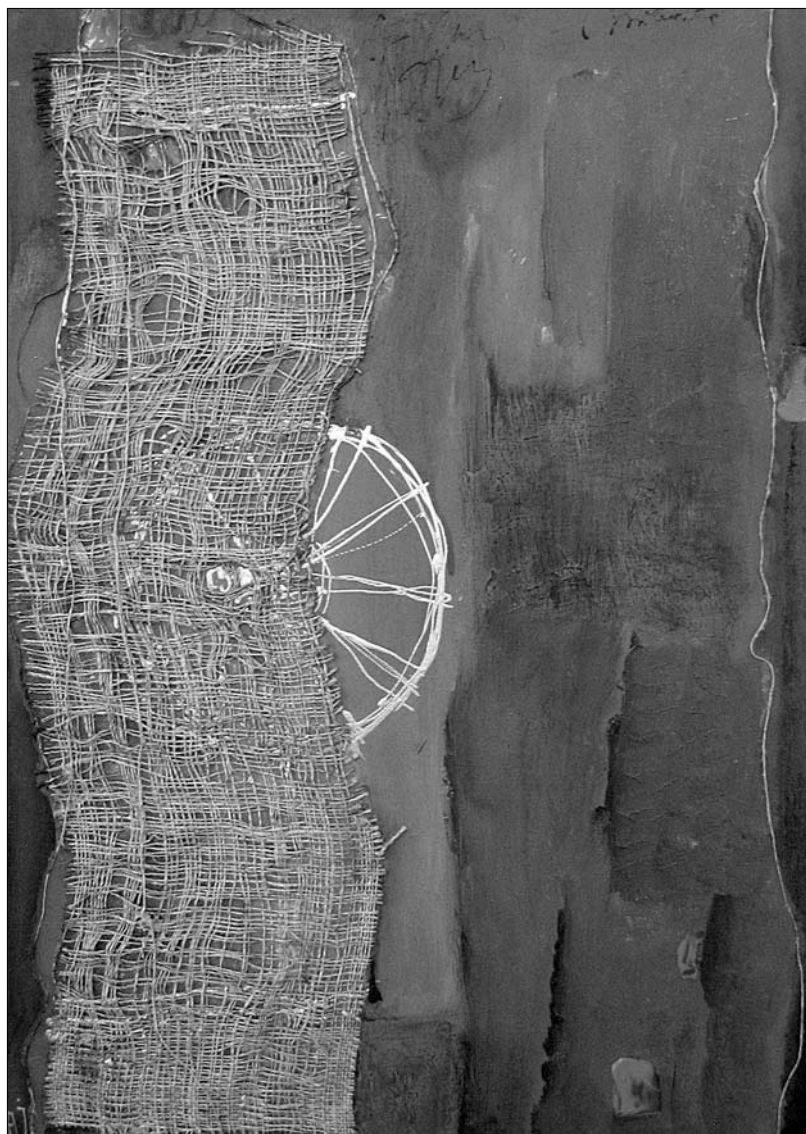
7. Toda naj se vrnem k tistemu, od česar sem se oddaljil. Ko je blaženi Pavel na zemlji živel že sto trinajst let nebeškega življenja, je Antonij star devetdeset samoto preživil drugje (kot je sam imel navado dodati). Prešnilo ga je, da se poleg njega noben menih ni naselil v puščavi. Ponoči pa, ko je počival, se mu je razodelo, da je v notranjosti puščave še drug mož, mnogo boljši od njega samega, in k njemu bi moral pohiteti na obisk. Takoj ko se je zdanilo je častitljivi starček, ki je slabotne ude opiral na palico in jih z njo tudi vodil, začel hoditi, ni pa vedel, katero smer izbrati. In je že opoldne od zgoraj žgalo žareče sonce, pa vendar ga ni odtegnilo od začete poti. Dejal je: "Verujem v svojega Boga, ki mi bo prej ali slej pokazal svojega služabnika, kakor je obljubil." Rekel ni ničesar več. Zagledal je bitje mešane oblike, pol človek pol konj, ki so mu pesniki nadeli ime hipokentaver. Ob tem pogledu se je oborožil na ta način, da je na čelo naredil odrešilno znamenje in zaklical: "Hej ti, kje v teh krajih prebiva Božji služabnik?"

Ono bitje je po škripanju izdaval nekaj tujega, besede so bile bolj polomljene kot izgovorjene, skozi drgetajoče ustnice pa je iskalo precej prijazen nagovor. Z iztegnjeno desnico je pokazal željeno pot, nato pa s hitrim letom prečkal razprostrajoče se ravnine in izginil izpred oči strmečega občudovalca. Ne vemo pa natančno, ali je hudič prevzel to obliko, da bi ga prestrašil, ali je (kot ima

navado) divja puščava polna pošastnih živali povzročila nastanek te zveri.

8. Antonij je osupel pri sebi premleval o tem, kar je videl, in nadaljeval pot. Ne dolgo zatem je v skalnati kotlini zagledal človečka z zakrivljenimi nosnicami, čelo je bilo nabrušeno z rogovjem, zadnji del telesa pa se je končal s kozjimi nogami. Prevzet od pogleda je Antonij kakor dober bojevnik pograbil ščit

vere in čelado upanja. Pri vsem tem pa mu je že omenjeno bitje ponujalo sadeže palm za na pot kot poroštvo miru. Ko je Antonij to uvidel, je zadržal korak in ga vprašal, kdo je. Dobil pa je tak odgovor: "Smrtnik sem in eden tistih prebivalcev puščave, ki ga je poganstvo prevaralo z zmotnimi oblikami čaščenja favnov, satirov in inkubov.¹ Sem predstavnik svojega plemena. Molimo, da bi za nas od skup-

nega Gospoda izprosil odpuščanje; vemo, da je nekoč prišel kot rešenik sveta in glas o njem se je razširil po vsej Zemlji.”

Ko je to govoril, je Antonij, prileten popotnik, obilno močil lica s solzami, kot znamenje svojih globokih čustev, ki jih je prelivljal v polnosti veselja. Veselil se je Kristusove slave, Satanove pogube, obenem se je čudil, ker je lahko razumel satirov jezik. Medtem ko je s palico udarjal ob tla, je govoril: “Gorje tebi, Aleksandrija, ki namesto Boga čistiš pošasti, gorje tebi, mesto vlačuga, v katero se stekajo demoni vsega sveta. Kaj boš povedala zdaj? Zveri govorijo o Kristusu, ti pa namesto Boga čistiš pošasti.” Ni še končal z govorjenjem, ko je, kakor da bi bilo krilato, razposajeno bitje odletelo. Naj nima nihče pomisleka k tej neveri, potrjuje ga dogodek iz časa cesarja Konstancija, ki mu je bil priča cel svet. Takšnega moža so namreč živega privedli v Aleksandrijo in ljudstvu je nudil čudovit prizor. Kasneje pa so njegovo mrtvo truplo, da ne bi razpadlo zaradi poletne vročine, natrli s soljo in ga odnesli v Antiohijo, da bi ga videl imperator.

9. A naj nadaljujem začetno zgodbo ... Antonij je nadaljeval pot po pokrajini, v katero je bil vstopil. Opazoval je samo sledi zveri in širne puščavske pustinje. Kaj naj naredi, kam naj usmeri korak?

Že se je iztekel drugi dan. Preostalo mu je samo še zaupanje, da ga Kristus ni mogel zapustiti. Temo druge noči je preživel v molitvi. Še v mraku je nedaleč stran zagledal volkuljo, ki je sople zaradi suhe žeje in se vlekla k vznožju gore. Sledil ji je z očmi in ko je žival izginila blizu votline, je pristopil in začel opazovati notranjost. Z radovednostjo ni nič napredoval, saj je tema zastirala pogled. Toda kakor pravi Sveto pismo: “Popolna ljubezen prežene strah.”² Z omahujočim korakom in zadržanim dihom je izkušen oglednik vstopil, napredoval je polagoma, pogosto se je ustavljal in poslušal šume. Napo-

sled je v grozi slepe noči v daljavi zagledal luč. Medtem ko je v želji pohitel, je s stopalom zadell ob kamen in s tem povzročil hrup. Po tem zvoku je sveti Pavel zaprl odprta vrata in jih utrdil z zapahom. Tedaj se je Antonij zgrudil pred vhodom in vse do šeste ure ali celo dlje prosil, da bi mu bilo dovoljeno vstopiti, rekoč: “Veš, kdo sem, od kod in zakaj sem prišel. Vem, nisem vreden, da bi te gledal; pa vendar ne bom odšel, če te ne vidim. Ti, ki sprejemaš živali, zakaj odganjaš človeka? Iskal sem in našel, trkam, da bi se odprlo. Toda, če ne bom uspel, bom umrl tukaj, tukaj, pred tvojimi durmi. Gotovo me boš pokopal, ko bom mrtev.” Takšne je pripovedoval in vztrajal, ostal nepremičen. Odličnik mu je tako namenil kratek odgovor: “Nihče ne prosi, tako kot da bi grozil, nihče s solzami ne dela spletk. Čudiš se, da te ne sprejemem, če pa si prišel sem umret?” Smeje je Pavel odstrl vhod. Ko so se vrata odprla, sta se vrgla drug drugemu v objem in se pozdravljala po imenu; skupno sta se zahvaljevala Bogu.

10. Po svetem poljubu se je Pavel usedel in tako nagovoril Antonija: “Glej moža, ki si ga s tolikšnim naporom iskal, od starosti uveli udi, pokrivajo ga zanemarjeni sivi lasje. Vidiš človeka, ki bo kmalu postal prah. Pa vendar, ker ljubezen vse prenese, pripoveduj mi, prosim, kako se ima človeški rod. Se v starodavnih mestih dvigajo nova bivališča? Katera oblast vodi svet? Ali so še kateri, ki so zaradi zablode plen za demone?”

Med pogovorom sta zagledala krokarja, ki se je usedel na vejo drevesa. Od tam se je mirno spustil in pred njima, ki sta se čudila, odložil cel kos kruha. Ko je izginil, je Pavel dejal: “Glej, Gospod, ki je zares ljubezniv in usmiljen, nama je poslal zajtrk. Šestdeset let je že, odkar dobivam vedno pol kosa kruha, ob tvojem prihodu pa je Kristus podvojil prispevek svojim vojakom.”

11. Po opravljeni zahvali Bogu sta sedla na rob kristalno čistega izvira. Tukaj pa je

vzniknil spor, kdo naj lomi kruh, ki je trajal skoraj ves dan do večera. Pavel se je skliceval na običaje gostoljubja, Antonij je odklanjal zaradi zakonov starosti. Naposled sta se odločila, da vsak prime kruh s svoje strani, in ko ga bo povlekel k sebi, mu bo v rokah ostal njegov del. Zatem sta z obličjem obrnjenim proti tlom spila malo vode iz izvira, Gospodu darovala hvalnice in v čuječnosti prebila noč.

Ko se je dan že vračal na zemljo, je blaženi Pavel tako nagovoril Antonija: "Nekoč, brat, sem vedel, da živiš v teh krajih, некоč mi je Bog obljubil sosuznja. A že prihaja čas, ko bom zaspal; vedno sem si želel biti odrešen ter biti s Kristusom, moja pot je končana, preostaja pa mi venec pravičnosti. Gospod te je poslal, da bi s prstjo pokril bedno telo, še več, da bi zemljo vrnil zemlji."

12. Ko je Antonij to slišal, je med solzami in ječanjem molil, naj ga ne zapusti, temveč naj ga sprejme za tovariša na tem popotovanju. On pa mu je odvrnil: "Ne smeš težiti za svojim, temveč za dobrim drugih. Koriisti ti, da odložiš breme mesa in slediš Jagnjetu. Toda tudi drugim bratom je koristno, da bi se učili iz tvojega zgleda. Zato pojdi, prosim, če ti ni nadležno, in prinesi plašč, ki ti ga je dal škof Atamarij, da boš vanj zavil moje drobno telo."

Blaženi Pavel pa ga tega ni prosil, ker bi ga tako zelo skrbelo, ali bo njegovo telo trohnelo pokrito ali golo (zakaj bi ga pa naj, če je že toliko časa oblečen v spletene liste palm), temveč zato, da bi odhajajočemu lajšal žalost zaradi svoje smrti.

Antonij je obnemel, ker je Pavel slišal o Atamariju in njegovem plašču; in kakor da bi v Pavlu videl samega Kristusa, je v svojem srcu častil Boga, ne da bi si drznil dodati še kaj. V tišini je jokal, poljubil njegove oči in roke, ter se podal na pot nazaj k samostanu, ki so ga kasneje zavzeli Saraceni. Njegovi koraki niso zares sledili duhu, toda telo, ki se

je izčrpano od posta šibilo pod težo let, je s srčnostjo premagalo leta.

13. Končno pa je oslabil in zadihan zaključil svojo pot in prispel do svojega bivališča. Nasproti sta mu prihitela učenca, ki sta mu priletnemu že začela pomagati. Rekla sta: "Oče, kje si se tako dolgo zadržal?" Odgovoril jima je: "Gorje meni, grešniku, ki se po krivici imam za meniha. Videl sem Elija, videl Janeza v puščavi in prav zares sem videl Pavla v raju." Nato je stisnil ustnice, se z roko bil po prsih in iz celice prinesel plašč. Ko sta ga učenca prosila, naj stvar obširneje razloži, je dejal: "Je čas za molk in čas za govorjenje."

14. Tedaj je šel ven in se, ne da bi vzel grizljaj hrane, vrnil na pot, po kateri je bil prišel. Žejalo ga je po njem, želel ga je videti, objemal ga je z očmi in duhom. Bal se je namreč, in strah se je tudi uresničil, da se ne bi v njegovi odsotnosti duh vrnil h Kristusu, k tistemu, ki mu pripada.

In ko je napočil že nov dan in so preostale še tri ure poti, je med trumami angelov, med zbori prerokov in apostolov zagledal Pavla, ki je žarel v snežno beli obleki in se vzpenjal v nebo. Nemudoma je padel na obraz, si na glavo metal pesek, jokal in jadikoval: "Pavel, zakaj me zapuščaš? Zakaj odhajaš brez pozdrava? Tako pozno sem te spoznal, a tako hitro se umikaš?"

15. Kasneje je blaženi Antonij poročal, da je preostanek poti premeril s tolikšno hitrostjo, kot da bi ga preletela ptica. In ni bilo zaman: ko je namreč vstopil v votlino, je videl mrtvo telo na kolenih, z dvignjeno glavo in v višino iztegnjenima rokama. Najprej, ko je mislil, da je živ, je molil skupaj z njim. Potem pa, ko ni slišal nobenih običajnih vzdihov molilca, se je zgrudil v otožen poljub. Uvidel je, da celo truplo svetnika z dolžno držo moli Boga, v katerem vse živi.

16. Telo je Antonij zavil in odnesel ven, zraven je v skladu s krščanskim izročilom pel psalme, začel pa je obžalovati, da nima mo-

tike, s katero bi kopal zemljo. V valovanju morja misli je sam pri sebi mnogo tehtal: če se vrnem v samostan, me čaka štiri dni dolga pot; če ostanem tukaj, od mene ne bo več nobene koristi. Umrli bom tukaj, kakor se spodobi, poleg tvojega bojevnika, Kristus, hitro bom izdihnil zadnji vzdihljaj.

Ko je pri sebi tako premišljeval, glej, dva leva, ki sta pritekla iz notranjosti puščave s vihrajočo grivo na vratovih. Ob pogledu nanju se je najprej zgrozil, nato pa ponovno obrnil svoje misli k Bogu. Kakor da bi videl dva goloba, tako je ostal miren. Leva pa sta prišla naravnost do trupla blaženega starca, se postavila predenj in se s prihuljenimi repi zleknila pri njegovih nogah. Z rjoventjem sta ustvarjala neznanski hrup, kakor da bi želela povedati, da žalujeta na edini zanju možen način.

Nato sta nedaleč stran začela s šapami grebsti zemljo, pesek sta kot za stavo iznašala, da bi izkopala za človeka dovolj velik prostor. Naenkrat pa, kakor da imata namen zahtevati nagrado za opravljeno delo, sta s striženjem ušes in povešenima glavama prišla k Antoniju. Začela sta mu lizati roke in noge, kar je razumel, kot da ga prosita za blagoslov. Brez obotavljanja je izbruhnil v hvalnici Kristusu, ker tudi neme živali čutijo, da Bog je: "Gospod, brez tvoje volje niti list ne odpade z drevesa niti vrabec ne pade na zemljo, daj jima, kakor ti veš."

Z roko jima je pomignil in jima s tem ukazal, naj odideta. Ko sta se umaknila, je usločil postarana ramena pod težo svetega telesa. Položil ga je v grob, ga pokril z izkopano zemljo, ter mu zgoraj postavil spomenik, kot je bilo v navadi.

Ko pa se je začel nov dan, si je pobožni dedič prilastil Pavlovo tuniko, da ne bil brez česa, kar je pripadalo umrlemu, ki ni

napisal oporoke. Tuniko si je spletel sam zase na način pletenja košar iz palmovih listov. Tako se je vrnil v samostan in o vsem poročal učencem iz reda. Na praznične dneve velike noči ali binkošti je bil vedno oblečen v Pavlovo tuniko.

17. Naj mi bo na koncu tega kratkega dela dovoljeno vprašati tiste, ki niti ne poznajo obsega svojega premoženja, ki svoje domove odevajo v marmor, ki nizajo bogastvo vil: kaj je kdaj manjkalo temu golemu starcu? Vi pijete iz čaš, ki so izdelane iz dragih kamnov, on je svojo žejo tešil s pitjem iz svojih dlani. Vi si tunike tkete iz zlata, on ni imel niti oblačila vaših najbolj navadnih sužnjev.

Toda v nasprotju z vami je njemu, revežu, raj odprt, vas, okitene z zlatom, pa bo sprejela gehena. Čeprav gol, je ohranil Kristusovo obleko, vi pa, odeti v svilo, ste izgubili njegovo oblačilo. Pavel leži pokrit z najbolj navadnim prahom, a bo ponovno vstal v slavi; vas pokrivajo umetelne skalnate grobnice, vi in vaše premoženje pa sta na tem, da zgorita. Varujte, prosim, varujte vsaj bogastvo, ki ga ljubite. Zakaj celo vaše umrle krasite z zlatimi oblačili? Zakaj se pohlep ne umakne niti med žalovanjem in solzami? Ali ne vedo, da trupla bogatašev preperevajo, tudi če niso v svili?

18. Rotim te, bralec, kdorkoli že si, da si zapomniš Hieronima, grešnika. Če bi mu Gospod dal možnost, bi veliko raje izbral Pavlovo tuniko z njegovimi dobrimi deli kot škrlat kraljev z njihovimi kraljestvi.

Prevod: Julijana Visočnik

1. Inkubi - demoni, ki bi naj v skladu z verovanjem ponoči posiljevali žene, še posebej device.
2. Prim. 1 Jan 4,18.